

BEKNOPT OVERZICHT VAN DE VOOR- NAAMSTE OPENBARE WERKEN IN 1922 DOOR INGENIEUR L. W. H. VAN DIJK

KON in het vorig verslag de verwachting worden uitgesproken, dat in het begin van 1922 zou kunnen worden overgegaan tot het doorsteken van de tijdelijke bedding, welke tot zoolang de zuidelijke begrenzing van het eerste deel van de Waalhaven had gevormd, thans kan inderdaad vermeld worden, dat deze voor de haven zoo belangrijke gebeurtenis op 28 Maart heeft plaats gehad.

Daarmede werd een oppervlakte van $\pm$ 160 H.A. land opnieuw aan het natte element, waaraan het vroeger ontworsteld was, prijs gegeven. Onmiddellijk daarop is aangevangen met het maken van een vaargeul, welke leidt naar het meest zuidelijk aan het vliegveld grenzend gedeelte, waar een oppervlak van 50 H.A. reeds dadelijk tot een diepte van 4 M. onder Rottepeil zal worden uitgebaggerd, voor de berging van rijnschepen. In verband hiermede is tevens aangevangen met het bouwen van een elftal houten steigers langs den zuidoever.

Evenals in vorige jaren werd ook nu weder de uitgebaggerde specie gebruikt voor de verdere opspuiting van de terreinen rondom den Kralingscheplas. Thans werd gespoten in den westelijken loswal, waartoe een ijzeren persbuis van niet minder dan $\pm$ 4000 M. lengte werd gelegd van de spoorbrug bij Bosland door de Infirmieriestraat, de Nieuwe Plantage en de Jericholaan naar de Langekade, daarbij het emplacement van het station Maas en het Boerengat op ongeveer 10 M. boven Rottepeil kruisend. Ten behoeve van den terugkeer van het perswater is aan het noordelijk eind van den loswal nabij de Langekade een elektrische pomp-inrichting opgesteld. Hiermede wordt het water gepompt in een langs de Langekade gelegde buisleiding, welke aansluit op het riolennet van het oostelijk gemaal.

De omdijkingen voor den noordelijken loswal en het noordelijk deel van den oostelijken loswal werden voltooid. Om-
XLVI

trent de daarbij gevonden boomresten worden elders in dit boekje meer uitvoerige mededeelingen gedaan.

Belangrijke baggerwerken hadden nog plaats voor het op diepte houden van de bestaande havens. In totaal werd uit de rivier en de havens een hoeveelheid van $\pm 750.000 M^3$. bovengebracht.

Teneinde ook na de vergrooting van de Waalhaven den schepen ondanks sterkere waterbeweging en grooteren windvang een veilige ligplaats te kunnen blijven verzekeren, moest met de tot nu in de Waalhaven toegepaste mering aan boeien gebroken worden en werd besloten tot vervanging van de boeien door meerstoelen. Deze meerstoelen worden echter in afwijking van de elders in de haven gebruikte houtconstructie van gewapend beton gemaakt. De vervaardiging van deze meerstoelcaissons geschiedt op het werkkerrein aan de Beneden Heijplaat deels in het dok, deels in drijvenden toestand.

Kaaimuurbouw had plaats langs de Westerkade ter vervanging van een daar nog aanwezigen houten steiger. Ook de in 1909 ter verkrijging van meerdere kadediepte gemaakte houten vooruitbouw langs de Wilhelminakade eischte wat betreft het gedeelte boven water voorziening. De vervanging hiervan door een betonopbouw is in uitvoering.

Langs de Maaskade w.z. werd begonnen met vernieuwing van een deel van den kaaimuur.

Het maken van een gewapendbetonmuur langs het Boerengat van de Infirmieriestraat tot het Bosland, waartoe in het vorig jaar reeds grondverbetering was aangebracht, werd uitbesteed. De daarvoor in te heien gewapendbetonpalen en planken worden op den oever gereed gemaakt.

Met de gemeente Schiedam kwam een overeenkomst tot grenswijziging tot stand, waarbij de grens der Gemeente bezuiden Schielands Hoogen Zeedijk ongeveer 500 M. en in den polder Oud-Mathenesse ongeveer 300 M. westwaarts zal worden opgeschoven. Aldus zal een oppervlakte van ongeveer 110 H.A. aan de gemeente Rotterdam worden toegevoegd. In de overeenkomst werd tevens een regeling getroffen, waarbij wederzijdsch grondbezit tegen verrekening zal worden uitgewisseld.

Voorts werd, omdat bij de uitvoering van het zoogenaamde driehavenplan in den voormaligen Nieuw-Mathenesserpolder het waterwerk van Schiedam zal komen te vervallen, besloten, dat de watervoorziening voor Schiedam van het Rotterdamsche waterwerk uit zal plaats hebben. Het leggen van de hiervoor noodige toevoerbuizen, welke mede berekend zijn voor de drinkwaterverzorging van Vlaardingen en Hoek van Holland, kwam nagenoeg gereed.

De in den voormaligen polder Nieuw-Mathenesse eerlang uit te voeren werken maakten het noodig, maatregelen te nemen tot verlegging van de tramlijn naar Schiedam, waar deze nog op den benedenberm van Schielands Hoogen Zeedijk lag, naar den bovenkant van den dijk. De smalle kruin wordt daartoe van de kruising met den havenspoorweg tot aan het Roode Hek verbreed tot 13.10 M. De benoodigde specie wordt ontleend aan den onmiddellijk ten zuiden daarvan gelegen loswal. De uitvoering van deze werken, waarmede werd aangevangen, bracht helaas mede, dat de op den dijk aanwezige boomen moesten worden gerooid.

In de Raadsvergadering van 20 April werd besloten uitvoering te geven aan het eerste gedeelte van den kanaal- en havenaanleg in den Coolpolder en wel voorloopig aan dat deel, hetwelk bewesten den Pieter de Hoochweg is gelegen en geheel valt op reeds aan de Gemeente toebehoorend terrein. Dit vak kan door brugbouw bij het Lage Erf in verbinding worden gebracht met het zuidelijk einde van de Delfshavensche Schie, terwijl ook het aangrenzend bouwterrein ter oppervlakte van 84250 M². onmiddellijk gereed gemaakt kan worden.

Bij het nemen van het besluit zat mede voor bestrijding van de werkloosheid, waartoe het omvangrijke grondverzet zich bij uitstek leent. Door verschillende omstandigheden kon intusschen eerst aan het eind van het jaar tot de uitbesteding worden overgegaan.

De oude stad onderging het afgelopen jaar geen noemenswaardige verandering. De Coolsingel kwam, nadat ook de directieket met schutting voor het Postkantoor was weggenomen, geheel gereed. Op den hoek van Hoogstraat en Korte Hoogstraat zal voortaan gemist worden het

XLVIII

5. TOREN VAN DE WAALSCHER KERK, AFGEBOREN IN 1922
Naar een tekening van H. P. Groen

gebouw van de Waalsch Hervormde gemeente, met het zoo karakteristieke torentje. Nadat toch deze aan de gemeente Rotterdam toebehoorende toren met den daaronder gelegen gemeentegrond aan het kerkbestuur was verkocht, en ook voor de zijde aan de Korte Hoogstraat een regeling voor uitpad was getroffen, is het gebouw in zijn geheel afgebroken. Op het open terrein zal door een particuliere onderneming een winkelpand worden gesticht. Met de afwerking van de Centrale Bibliotheek aan de Gedempte Botersloot en de 2e centrale voor het telefoonbedrijf aan de Korenaarstraat werd voortgegaan; de gemeentelijke autogarage met bovenwoningen aan den Boezemsingel kwam gereed. Met den bouw van een derde telefooncentrale in het Noorden werd een aanvang gemaakt.

Meer valt uiteraard te vermelden omtrent hetgeen met de uitbreiding van de stad verband houdt.

In den polder Blijdorp werd op reeds vroeger aangekocht terrein begonnen met den bouw van het electricch rioolgemaal, dat eerlang in de bemaling van het noordwestelijk stadskwartier zal moeten voorzien. De kosten hiervan zijn geraamd op f 234.000,—. Besloten werd voorts tot gerechtere onteigening van de perceelen in Blijdorp, welke nog in particuliere handen zijn en de terhandneming door de Gemeente van de stadsuitbreiding binnen de Ceintuurbaan nog in den weg staan.

Den 5den September werd door den Gemeenteraad voorloopig vastgesteld het plan van onteigening van de gronden, begrepen in het uitbreidingsplan voor het noordelijk stadsdeel tusschen de Rotterdamsche Schie en de Rotte ter gezamenlijke oppervlakte van ruim 64 H.A. De verkrijging van deze eigendommen opent de mogelijkheid tot kanaalaanleg tusschen beide genoemde vaarwegen en zal daarnaast gelegenheid geven voor den bouw van 4 á 5000 woningen.

Een wijziging werd gebracht in het stratenplan benoorden den Beukelsdijk, in verband met de gebleken noodzakelijkheid tot reserveering van terrein voor spoorwegdoeleinden. Daarna werd met het aanrijden van de straatbanen een aanvang gemaakt; de wetering van den Essenburgsingel werd in westelijke richting doorgetrokken.

Door onvoorziene omstandigheden kwam de bouw van de nieuwe Mathenesserbrug nog niet geheel gereed.

De Bergsingel werd op volle breedte tot den Bergweg doorgetrokken. In verband daarmee kon lijn 11 van de R.E.T.M. van de Rodenrijschelaan naar dezen singel worden verlegd.

De tramlijn naar Hillegersberg werd geëlectriceerd, zoodat lijn 14 van het Centraalstation naar Hillegersberg voor het verkeer kon worden opengesteld. De lijnen 3 en 6 werden doorgetrokken over den Bergweg tot aan den Soetendaalscheweg en de Heer Vrankestraat.

Van de maatregelen, welke verband hielden met steunverleening aan den woningbouw, trekt in de eerste plaats de aandacht de verdere verlaging van de door het Rijk toegezegde premie voor particulieren bouw, welke premieverleening gegrond is op de in het vorig verslag toegelichte regeling van den Minister van Arbeid. Reeds in Maart werd deze premie teruggebracht tot niet meer dan f 600,— per woning. Een en ander had tot gevolg, dat van verschillende plannen geheel moest worden afgezien en andere niet dan slechts aarzelend tot uitvoering kwamen.

Aan de tijdsomstandigheden, welke steeds meer tot verobering dringen, moet ook worden toegeschreven, dat de verleening van rijksvoorschot aan den gemeentelijken- en vereenigingsbouw werd beperkt; bepaald werd, dat de stichtingskosten, zonder den grond, niet meer dan f 3600,— per woning mogen bedragen, terwijl bij besluit van den Minister van Arbeid d.d. 1 November nog is vastgelegd, dat de huur van woningen te bouwen met krachtens de woningwet toegezegd voorschot ten minste 90 % van de exploitatiekosten moet bedragen. Deze uitkomst zal niet mogen worden verkregen door verhooging boven de geldende normaalhuur.

Het overwegend deel van dezen steunbouw werd wederom gesticht op den Linker-Maasoever in den Hillepolder en in Karnemelksland.

Ten nauwste houdt hiermede verband het besluit tot spoedonteigening van eenige perceelen in deze omgeving, alsmede de aankoop van het bezit van de Maatschappij „De

Elf Provinciën", voorzoover dit nog niet door haar in exploitatie was gebracht.

Teneinde eenigszins in de dagelijks terugkeerende behoefte aan woonruimte voor daklooze gezinnen te voorzien, werden, bij wijze van spoedoplossing, 15 houten barakken, elk omvattende 10 woningen, gebouwd op gemeentelijk terrein bezuiden de Brielschelaan.

Ter verzekering van een goede bemaling van de snel voortschrijdende bebouwing werd het collecteurriool in den Putschebocht doorgetrokken naar het zuidoostelijk gemaal.

Een aanvang werd gemaakt met het graven van de weterring in den Lange-Hilleweg.

De in aantal zoo sterk toegenomen bevolking maakte, dat een Hoogere Burgerschool ook op den Linker Maasoever niet langer kon worden gemist. Spoedshalve werd daartoe een houten gebouw opgetrokken op het Putscheplein, ruimte biedend voor ruim 300 leerlingen.

Het nieuwe drijvend zwembad aan het Mallegat, waarvan in het vorig verslag melding wordt gemaakt, kwam gereed en werd dezen zomer in gebruik genomen. Een zwembad van gelijke afmetingen werd gebouwd ter vervanging van het vroegere bad aan de Oude Plantage, hetwelk in den storm van November 1921 zulke ernstige schade had beïnvloed, dat herstel daarvan weinig loonend werd geacht. Bij de verbouwing van de badinrichting aan de Van Spaanstraat werden behalve de in het vorig verslag vermelde uitbreiding van het aantal badcellen tevens twee kuipbaden aangebracht.

Teneinde bij de exploitatie van haar bedrijf van een meer vaste basis te kunnen uitgaan, werd nog in 1921 door de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij voor Nederland en Koloniën het verzoek gedaan tot het treffen van een overeenkomst ten aanzien van het gebruik van het vliegveld Waalhaven ineens tot einde 1926. De onderhandelingen hierover leidden tot overeenstemming, in dier voege dat, met overneming van reeds geldende bepalingen, de Maatschappij een jaarlijks oplopende vergoeding betaalt voor het gebruik, ook van den lagen hangar, en zich verplicht, haar hoofdkantoor naar Rotterdam over te brengen. Voor de

stichting van een daartoe te bestemmen gebouwtje werd door de Gemeente in den tuin van het Ziekenhuis aan den Cool-singel een oppervlakte beschikbaar gesteld.

De exploitatie van het café-restaurant en van het schaft-lokaal op het vliegveld Waalhaven werd mede door de K.L.M. gepacht.

Niet onvermeld mag blijven, dat de Gemeente op het vliegveld Waalhaven gastvrijheid verleende aan de Koninklijke Vereeniging voor Luchtvaart ter viering van haar 15-jarig bestaan, waartoe van 2—17 September met krachtigen steun van de Gemeente een internationaal vliegconours was georganiseerd.

Het uitbreidingsplan voor Hoek van Holland op den 25en September 1919 voorloopig vastgesteld werd op den 22en Juni 1922, behoudens een gewijzigden opzet van den weg voor het verkeer naar het Noorden, nagenoeg onveranderd definitief aangenomen.